

Мурадханян І. С.

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Гладкоскок Л. Г.

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Семен Г. Я.

кандидат філологічних наук

ЛЕКСИЧНІ ІННОВАЦІЇ В МУЗИЦІ

Стаття присвячена питанню лексичних інновацій у сфері музики. Матеріалом для розгляду були 72 одиниці, відібрані із англо-українського словника інновацій у словниковому складі англійської мови початку XXI століття Ю. А. Зацного та А. В. Янкова (41 приклад), словника нових слів та значень у англійській мові З. С. Трофімової (21 приклад) та інтернет-джерел (10 прикладів). Лексичні інновації у сфері музики складають незначну частку нових слів, зафіксовану в академічних словниках – всього $\approx 2\%$, але цінність їх полягає у відображенні змін, що відбулися в галузі музики за останній період. Проблему вивчали О. Степанова, Л. С. Перецман, J. M. Crotty, F. McAlpine, M. Daniels, але розвиток нових технологій, зміни у суспільстві потребують і нових позначень для різноманітних явищ, в тому числі і в музиці. Одним із шляхів створення нових слів у світі музики є деривація, як префіксація, так і суфіксація. Складні слова утворюються за допомогою двох чи декількох лексем, що становлять термінологічну єдність. Спостерігаються як двочленні, так і трьохчленні сполучення. Ряд слів утворюється за допомогою злиття: *ethnomusicology* = *ethnic* + *musicology*. Серед музичних інновацій зустрічаються однокорінні слова. Значно рідше спостерігаються такі способи створення нових слів, як заміна окремої літери у слові, конверсія, заміна у знайомій лексичній одиниці другої частини, акронімія. Способи словотвору дуже рідко виступають у чистому вигляді. Зазвичай відбувається поєднання різних видів для утворення нових слів. Яскравим прикладом цього можуть бути слова, основою яких виступає елемент *celeb-*. Знайомі слова набувають нових значень. Особливий інтерес викликає явище переходу лексичної одиниці в іншу сферу та набуття нового значення шляхом переносу. Слова, що належать до сфери музики використовуються у політиці, організації праці та керівництві колективом, соціології та психології. Словники інновацій включають, крім слів та словосполучень, окремі фразеологічні одиниці та цитати з пісень. У статті розглядаються лише словесні музичні терміни, графічні музичні терміни (символи, букви, цифри) зафіксовані не були. Перспективами дослідження є використання музичної термінології в тексті сучасних англомовних джерел.

Ключові слова: музична термінологія, лексичні інновації, злиття, деривація, словотвір.

Постановка проблеми. Музичні терміни, лексика сфери музичного мистецтва викликає неабиякий інтерес дослідників словникового складу мови. Хоч деякі дослідники вказують на той факт, що англійські музичні виконавські терміни не такі активні, як, приміром, терміни французького або італійського походження [2, с. 124], англомовний світ зробив свій гідний внесок у збагачення музичних лексичних одиниць. Розвиток нових жанрів, зміни у суспільній свідомості, історичні події останніх десятиліть, глобальний характер англійської мови спричиняють появу нових слів, словосполучень, фразеологізмів. В цілому, інновації у сфері музики в англійській мові не скла-

дають дуже великої групи, але мають свою цінність та особливості, котрі необхідно всебічно дослідити і пояснити. Як відомо, музичні терміни діляться на 2 великі групи: словесні музичні терміни (темпові, динамічні, артикуляційні, експресивні) та графічні музичні терміни (символи, літери, цифри). Оскільки вибірка не включає прикладів другої групи, увага зосереджується лише на словесних музичних термінах. У центрі уваги будуть не всі можливі приклади, а лише інновації, нововведення останніх років, зафіксовані у академічних словниках, ілюстровані прикладами, тобто, саме ті одиниці, що витримали перевірку часом, оскільки не всі нововведення залишаються

у мові. Повинно пройти не менше п'яти років їх функціонування, перш ніж вони потраплять у словники, що теж не можна вважати критерієм їх довговічності. Одні слова витісняють інші, а мінливий світ завжди поповнює словникову скарбницю новими явищами та поняттями, що потребують нового найменування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вчені-лінгвісти завжди вважали своїм обов'язком моніторити мовну ситуацію щодо появи нових несподіваних, рідкісних одиниць з метою їх проаналізувати, вивчити і дослідити, чим полегшували роботу над мовою тим, хто працював у цій галузі. Традицією англійського світу була публікація в газетах спеціальної рубрики присвяченої замінам у мові. Цим публікаціям передувала важка робота по збору новоутворень. Видавались відповідні словники: G. A. Auto (2007), W. Glowka (2001–2006), McFedries (2007), A. Metcalf (2002), W. Safire (2003). Інформацію про новоутворення в англійській мові можна було отримати зі словників Ю. А. Зацного, видання якого у 2008 році у співавторстві з А. В. Янковим стало основою для підбору матеріалу даної статті.

Нові слова та значення у англійській мові можна знайти у словнику З. С. Трофімової (2006). Переклади нових слів у сфері музики подає Фрейзер МакАльпін (Fraser McAlpine). Це слова що увійшли у академічні словники ОЕД, наводяться їх словникові дефініції та подається опис і характеристика, вони ілюструються за допомогою яскравих прикладів та відеоматеріалів. Слова, пов'язані з окремими термінами (related words), а також зворотні словники (reversed dictionaries), в яких подаючи визначення слова, можна отримати потрібний термін, дають змогу познайомитися з останніми новинками у музиці [5].

Матт Деніелс (Matt Daniels) вивчав найбільший лексичний запас у хіп-хопі, словник реперів та їх унікальні, рідкісні слова, що зустрічаються у піснях, порівнюючи їх словниковий запас із словником В. Шекспіра, котрий використав 28 829 слів, а знав значно більше – понад 100 000. Ці дані автор вирішив порівняти з найвідомішими виконавцями у хіп-хопі. Використавши об'ємний матеріал, створив рейтингову таблицю, де на першому місці виявився Jay-Z (2012 р.). Як відправна точка послужили дані В. Шекспіра та Г. Мельвіла. Труднощі виникли у зв'язку з наявністю сленгу, складних слів та приспіву, що повторюється. Гурт E-40 вважається творцем багатьох сленгових слів (all good, shizzle), зробили свій внесок і гурти A#15, Outkast [6]. Такі джерела популяризують

слова з пісень, назви екзотичних інструментів, що недавно увійшли до європейського музичного обігу, цитати композиторів, важкозрозумілі, незвичайні слова, найбільший або найменший за обсягом словниковий запас музикантів. Але не всім лексичним одиницям судилося бути довгожителлями у мові. Частіше вони зникають з плином часу. Тому метою даної статті було відібрати лише ті одиниці, що зафіксовані у словниках авторитетних академічних видань, проаналізувати, підрахувати та вивчити типи словотвору, характерні для інновацій у музиці.

Виклад основного матеріалу. Вибірка інновацій у музиці становить 72 одиниці, 41 приклад зі словника інновацій [1], 21 приклад зі словника нових слів та значень [3] та 10 прикладів з інтернет-джерела [5].

У відсотковому відношенні з першого джерела інновації складають 1,8 % (загальна кількість неологізмів у словнику 2500); з другого джерела 1,9 % відсотка (загальна кількість нових слів 1034).

Одним із шляхів створення нових слів у музиці виступає деривація. Префікс anti- у лексичній одиниці anti-fan перетворює слово fan на його протилежність і новостворена одиниця позначає особу, що нещиро, щиро ненавидить знаменитостей: ...[Tara] Hunt sees Sierra as a victim of what she called the "tall poppy syndrome" meaning that the people that stand out tend to get anti-fans" – (The San Francisco Chronicle, March 28, 2007). Суфікс -ism утворює іменник playlistism, що вживається зі значенням своєрідної дискримінації тих, хто має інший смак у музиці і немодні твори у своїй музичній бібліотеці: There are new social implications to sharing music: playlistism (Playlist, Nov, 2, 2005).

Складні слова створюються з двох та більше елементів. Bluegrass – багатозначне слово. У першому значенні – це блуграсс, народна музика півдня США, що характеризується швидким ритмом, а також використанням таких інструментів, як банджо та гітара, це один із варіантів "кантрі". У другому значенні – це назва штату Кентуккі. Як прикметник слово позначає 1) що має відношення до музики в стилі блуграсс; 2) що має відношення до Кентуккі.

Серед новостворених слів певне місце займають ті, що утворилися за допомогою злиття (blending). Слово actorvист створене за допомогою злиття двох іменників, з яких перше використовується у своїй повній формі, а друге лише зберігає кінцеву частину actorvист = actor + activist та позначає добре відому особистість, що

бере участь у політичних дискусіях та дебатах. Добре фінансований мюзикл, що супроводжується спеціальними ефектами, але низькопробний за якістю виконання, позначається словом McTheatre, дві частини слова об'єднуючись нагадують власну назву McDonald's, що натякає на високі доходи, але посередню якість. Лексична одиниця plunderphonics позначає написання музичного твору шляхом синтезу уривків з інших творів: Side 2, however, due to the duo's running out of money for studio time, was a bizarre, abstract collision of previously recorded music being looped, repeated, mangled and played at incorrect speeds – the first rock remix, perhaps, or an early example of plunderphonics. (Phoenix New Times, July 12, 2001). Прикладами злиття можуть бути також roraganda (pop + roraganda), експлуатація поп-музики, поп-літератури, поп-мистецтва з метою впровадження певних ідей: Increasingly, young people's music is filled with popaganda, and it will affect profoundly the way American society evolves. (The Daily Mail, Oct. 15, 2004). Аналогічним чином створено слово roreretta (pop + oretta), музичний жанр, що поєднує елементи поп-музики з оперною.

Серед музичних інновацій зустрічаються однокорінні слова (root / stem words): phat, adj. чудовий, миловидний, гарний: Hip-hop is not about “bling-bling”, Pharrell trucker hats and “phat” beats. (The Daily Texan, Sept. 26, 2003); krump, a style of dancing, perfect to hip-hop music, characterized by rapid exaggerated movements of the arms and legs.

Значно рідше зустрічаються специфічні способи створення нових слів. Це може бути заміна однієї літери у слові: himbo. У мові вже існує інновація, зафіксована у словниках: bimbo, в той час як заміна ініціальної літери дає нове утворення зі значенням красивий, але позбавлений інтелекту молодик: After three Garbage albums Manson hasn't yet become a tedious pop princess. Undeniably charismatic, she can be distinguished from most of thrusting teens and vainglorious himbos by one easy test: she has opinions (Sydney Morning Herald, Jan. 25, 2002). Заміна у вже відомому складному слові другої його частини: від слова proofread – виправляти помилки у тексті – утворено prooflisten – виправляти помилки у запису.

Конверсія представлена словом soul n амер. негр. розм. 1) джазова народна музика американських негрів-містян, ритмічна, має як риси блюзу, так і релігійних негритянських піснопіснів; 2) дух американських негрів, їх самосвідомість; 3) щире, глибоке почуття; 4) негритянська культура: It was

British groups like the Beatles and the Rolling Stones, with their heavy and acknowledged debt to American soul and Blues, who revitalized rock by getting back to its roots. (Time, Sept. 28, 1970) Слово soul вживається і як прикметник 1) негритянський, чорний; 2) що належить афро-американцям. Soul City = Soulville Гарлем, та входить у атрибутивній функції до словосполучень soul music негритянська музика; soul appeal: ... Sonny Charles, the organist, took over singing with a soul appeal that caught up even this predominantly white audience. (The New York Times, June 17, 1968). Зустрічаються також поодинокі випадки акронімії: YOLO, що є ініціальними літерами фрази You only live once та позначає погляди, згідно яких людина живе раз, повинна взяти від життя все, не задумуючись про майбутнє.

Слід звернути увагу на те, що способи словотвору дуже рідко виступають у чистому вигляді. Зазвичай відбувається їх поєднання для утворення нових слів. Так, початкове слово утворюється за допомогою усічення: celeb від celebrity. Слово celeb вживається за принципом конверсії-явища характерного для англійської мови, – як дієслово зі значеннями 1) Запрошувати знаменитостей (на форум, фестиваль і т. п.); 2) Послати поштівку відомій особі; 3) Використовувати популярні імена для реклами: TOM JONES “He's brilliant. We had our annual Man of the Year party at the Opera House in London's Covent Garden about three years ago. He turned up at the after show party. It was really celeb up. There was designer Tom Ford and Paul McCartney, lots of people, a brilliant evening”. (The Western Mail, March 15, 2003). Celeb виступає як початковий елемент ряду слів: celebblog, celeblogger (celeb blogger), celebology, celebrader, celebrealty (celebrity + reality), celebriphilia, celebriology, celebute, celebute (celebute + retard) та словосполучень: celebrity advocacy, celebrity worship syndrome. Новотвір у вигляді складного слова songlift означає переписувати пісенні твори нелегально. Від даного дієслова утворено два іменники шляхом деривації: songlifter та songlifting.

Знайомі слова набувають нових значень: happening n хеппенінг (вид авангардистського драматичного дійства, часто із залученням глядачів). Особливий інтерес викликає явище переходу лексичної одиниці в іншу сферу та набуття нового значення шляхом переносу. Так, політичний термін Quartet позначає умовне об'єднання США, ООН, Європейського Союзу і Росії: The United States, the United Nations, the European Union, and Russia – labeled, collectively, the “Quartet” – have devised a plan called the “Road Map” (U. S. News

and World Report, July 14, 2003). Слова, що належать до сфери музики, опинилися у сфері працевлаштування та розподілу робочої сили: musical-chair county для позначення районів США, в яких відбувається «обмін» робочої сили, коли частини мешканців одного району відправляється на роботу в інші частини міста або інші міста, а у даний район прибувають люди із сусідніх міст. У системі працевлаштування функціонує інша одиниця зі сфери музики: accordion-like staffing або management, працевлаштування та звільнення за необхідністю. Словосполучення orchestra model позначає ієрархічну структуру, в якій єдиний керівник видає розпорядження.

Музичні терміни з'являються і у позначеннях політичних понять, отримують інше значення у сфері політики: drum-beater 1) представник (певного політичного чи громадського діяча), що підтримує зв'язок з пресою, громадськістю; 2) активний прибічник. Keypote позначає програмну промову на з'їзді партії, а його дериват Keynoter має два значення: 1) оратор, що виступає з програмною промовою на з'їзді партії; 2) основний доповідач. Музичні терміни зустрічаються у сфері соціології та психології: rap group амер. жарг. дискусійний гурток, де зустрічаються для обговорення особистих проблем учасників, rap session амер. жарг. дискусія на певну тему: In every major city, women, most of them young, gather for "consciousness-raising" rap sessions, (Time, Aug. 24, 1970).

Музичні інновації включають словосполучення: conscientious rap лірична музика, що проникнута високим моральним духом і пропагує почуття відповідальності; conscientious rapper, conscientious rapping); fan edit- нові варіанти і версії існуючих фільмів, творів мистецтва, пісень, створених аматорами за допомогою комп'ютерних технологій; Hip Hop generation, молоде покоління афроамериканців: The Hip Hop generation defines itself with its distinctive music, dress and outlook on the word, (On Campus, Apr. 18, 2003).

Спосіб словоформування сучасних музичних термінів може значно впливати на детермінологізоване використання терміна, тобто, термін може мати у своєму складі потенційно експресивний компонент. Наприклад, додавання префікса може надати термінологічній одиниці відтінок значення, який в подальшому складе основу для детермінологізованого використання в немюзичному контексті. В якості ілюстрації розглянемо 3 термінологічні одиниці, сформовані префіксальним способом (upbeat, downbeat, offbeat), де до

основи beat додається прийменник (прислівник (up, down, off)).

Так, слово upbeat набуває в різних контекстах значення:

– веселий, життєрадісний (Upbeat treatments of topics that interest everybody are the reason Coronel's circulation is just about to break the three-million mark);

– успішний (The big news of 1951 was the end of the decline and the beginning of new hope for the future. It was an upbeat year) [4, с. 47].

Одиниця downbeat, детермінологізуючись, може набувати значення "невдалий", "сумний", "тужливий": (They have been tagged downbeat films, as distinct, of course, from the upbeats that end triumphantly) [4, с. 48].

Тут фільми з трагічним кінцем протиставляються фільмам з щепі ендом, на що явно вказує використання антитези downbeat – upbeat.

Поza музичним контекстом слово offbeat може означати щось незвичайне, але, в той же час, з деяким відтінком покращення: "My own reaction was a little offbeat in that article acted as (S) and my (R) was to shy away from a study of what appeared to be a screened, selected group of pupils [4, с. 49].

Однак, в деяких ситуаціях offbeat може набувати конотативного значення помилкового, неправдоподібного, неправильного. Наприклад, в заголовку статті про британського композитора "Waughan Williams Taps Drum Even for Offbeats" [4, с. 51] можемо перекласти offbeats як "другорядні музиканти".

Словники інновацій включають, крім слів та словосполучень, фразеологічні одиниці, такі як beat the drum, цитати з пісень: we shall overcome. Новоутворення в музиці характеризуються з одного боку, різноманіттям шляхів створення, а з другого боку, в них можна знайти певні аналогії та системність.

Висновки із дослідження і перспективи у цьому напрямку. До питання інновацій у музиці завжди звертались лінгвісти, оскільки кожне нове явище потребує пояснень, аналізу та дослідження. Способами створення нових слів у музиці виступають деривація, складні слова, злиття, усичення. Значно менше прикладів заміни частини слова або літери, конверсії, акронімії. Зазвичай нове слово поєднує у собі кілька шляхів створення. Зі сфери музики слово може бути перенесене у політику, менеджмент, соціологію, набути там нового значення. Перспективами дослідження виступає аналіз вживання музичних інновацій у текстах різних стилів.

Список літератури:

1. Зацний Ю. А., Янков А. В. Інновації у словниковому складі англійської мови початку XXI століття : англо-український словник. Вінниця : Нова Книга, 2008 р. 360 с.
2. Степанова О. Структурно-семантичний аналіз музичної термінології виконавського мистецтва. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Філологічні науки, Мовознавство*. 1. 2013. С. 122–126.
3. Трофимова З. С. Dictionary of New Words and Meanings. Словарь новых слов и значений в английском языке АСТ: Восток – Запад, 2006. 320 с.
4. The American Dialect Society. Upbeat, Downbeat, Offbeat Source: American Speech. Vol. 33. No. 2. Part 2 (May, 1958). Duke University Press. P. 46–53.
5. Fraser McAlpine. 10 long-awaited albums that will be the soundtrack of 2019. Articles – BBC Music. January 2019. URL: <https://www.bbc.co.uk/music/articles>
6. Matt Daniels. The largest vocabulary in hip hop. The Pudding digital publication. URL: <https://pudding.cool/2017/02/vocabulary/>

Muradkhanian I. S., Hladkoskok L. H., Semen H. Ya. LEXICAL INNOVATIONS IN MUSIC

The article is devoted to the issue of lexical innovations in the sphere of music. The material for the analysis was 72 units selected from English-Ukrainian Dictionary of Innovations in the Vocabulary of the English language at the beginning of the XXI-st century by Yu. A. Zatsnyi and A. V. Yankov (41 examples), Dictionary of New Words and Meanings by Z. S. Trofimova (21 examples) and Internet sources (10 examples). Lexical innovations in the sphere of music constitute a small part of new words, fixed in the academic dictionaries – only ≈ 2%, but the value of them lies in the reflecting the changes that occurred in the field of music during the recent time. The problem was tackled by O. Stepanova, L. S. Peretsman, J. M. Crotty, F. McAlpine, M. Daniels, but the development of new technologies, changes in the society need new nominations for different phenomena, music including. One of the ways of new words formation in the world of music is derivation, both prefixation and suffixation. Compound words are coined by means of two or more lexemes that constitute the terminological unity. Both two-member and three-member word combinations are observed. Some words are formed with the help of blending: ethnomusicology = ethnic + musicology. Among music innovations occur root/stem words. Fairly less such ways of new words coinage as the change of a letter in the word, conversion, the change of the second part in the known lexical unit, acronymy are observed. Ways of innovations wordbuilding are very rarely found in their pure form. Mostly there is a combination of different kinds for the coinage of new words. A vivid example of it may be words, the root of which is the element celeb-. Known words acquire new meanings. Special interest arises the phenomenon of transference of a lexical unit into another sphere and obtaining some new meaning by means of transference. Words that belong to music sphere are used in politics, job placement, work management, sociology and psychology. The dictionaries of innovations include, besides the words and word combinations, certain phraseological units and citations from the songs. The article regards only verbal music terms, graphical music terms (symbols, letters, numbers) were not found. The perspectives of the research are the usage of music terminology in the text of modern English sources.

Key words: music terminology, innovations, blending, derivation, word-building.